

ב. ואם הישראל דר **בחצר אחרת** — מותר, א-טו ב-
והוא, רק בתנאי, שמפתח וחותרם בידו.

עד כאן עסקה הברייתא ביין של ישראל
הנמצא בחצרו של הגוי.

עתה עוסקת הברייתא ביינו של הגוי וישראל
טיהרו ומניחו בביתו של הגוי. ודין יין זה
חמור מיינו של ישראל בחצרו של הגוי,
הואיל והיין שלו, אינו מפחד כל כך.

ג. המטהר יינו של עובד כוכבים ברשותו,
של הגוי —

וישראל דר באותה חצר — מותר, והוא,
רק בתנאי שמפתח וחותרם בידו.

וטרם שמביאה הגמרא את כל הברייתא,
מפסיקה הגמרא ואומרת:

אמר ליה רבי יוחנן לתנא, למי ששנה לפניו
את הברייתא הזאת: תני שנה את הברייתא
כך: אף על פי שאין מפתח וחותרם בידו —
מותר. כיון שהישראל דר באותה חצר, הרי
הוא שומרו, וכשם שהמשנה התירה בשומר,
כן בישראל זה הדר שם.

ד. המטהר יינו של גוי, וישראל דר בחצר
אחרת — אסור, אף על פי שמפתח וחותרם
בידו.

אלו הם דברי רבי מאיר.

וחכמים אוסרין עד שיהא שומר יושב
ומשמר, או עד שיבא ממונה הבא לקיצין.

ומשמעות דברי חכמים היא שהשומר

ועתה דנה הגמרא, בהיה עץ דקל מול בית
הגת בחצר, אלא שאין עליו פירות.

וצדדי הספק יבוארו בגמרא.

אם פסיק רישיה, נכרת ראשו של הדקל —

פליגי בה, בהלכה זו, רב אחא ורבינא. חד,
אחד משניהם אסר, וחד, והשני שרי, התיר
גם באופן זה.

והגמרא מבארת את מחלוקתם:

מאן דאסר טעמו הוא, כי הגוי חושב: למה
ליה דסליק התם, איזה צורך יש לו לעלות על
העץ, הלא אין עליו פירות? ולכן, אין זו
שמירה מעולה.

ומאן דשרי סבר שהגוי חושב: זימנא, יכול
לקרות דאבדה ליה בהמה, שלישראל בעל
הדקל נאבדה בהמתו, וסליק, ומטפס על
הדקל לעיוני בתרה, לחפש אותה למרחוק.
לפיכך, מפחד ליכנס לבית היין, שמא
יראוהו וייתפס עליו כגנב.

ועתה הגמרא מביאה ברייתא הדנה ביין של
ישראל הנמצא בבית הגוי, וכן במטהר יינו
של עובדי כוכבים.

תנו רבנן:

א. אחד הלוקח ואחד השוכר, בין אם
הישראל קנה ובין אם שכר, בית בחצר של
עובד כוכבים, ומילאהו, את הבית ביין —

וישראל, אם ישראל דר באותה חצר —
מותר. ואף על פי שאין מפתח של הבית,
וחותרם של החבית, בידו של הישראל.

יוחנן להקל, הואיל וישראל דר אתו בחצר —

ולא מסתבר לומר שחכמים חולקים מן הקצה אל הקצה ויאסרו על אף שמפתח וחותם בידו, כל זמן שאינו מעמיד שמירה.

ומסקינן: **ואלא**, חכמים חולקים **אסיפא** **דרישא**, על הדין השני, ביינו של ישראל הנמצא בחצר של גוי והישראל אינו דר באותה חצר —

דקאמר תנא קמא, שהתנא קמא סובר: **בחצר אחרת מותר, והוא**, בתנאי שמפתח וחותם בידו, משום שהגוי מפחד לזייף את המפתח או את החותם, שמא ירגיש בו הישראל, אף שדר בחצר אחרת —

על דין זה שנתה הברייתא: **וחכמים אומרים: לעולם אסור, ואף שמפתח או חותם בידו — עד שיהא שומר יושב ומשמר, או עד שיבא ממונה הבא לקיצין.**

ותמהינן: **ממונה הבא לקיצין**, לעתים קבועות?! **אדרבה, גריעותא הוא**, דבר זה רק מגרע את השמירה, שהגוי יודע גם את העתים שהשומר אינו משגיח עליו, ואז יגע בייך?

ומתריצין: **אלא**, צריך לתקן את לשון הברייתא, (168) ולומר כך: **עד שיבא ממונה שאינו בא לקיצין**, אלא לעתים מזדמנות בלתי קבועות, ומפחד ממנו הגוי בכל שעה

והממונה באים לעתים קבועות. ובהמשך מקשה הגמרא: **אדרבה! אם יש לו שעה קבועה, אין הגוי מפחד בשאר השעות, ויגע בייך.**

ומקודם מבארת הגמרא את דברי חכמים, על איזה מארבעת דיני הברייתא חולקים חכמים על רבי מאיר.

הכמים — אהייא, על איזה דין דבריהם מוסבים?

אילימא, אם נאמר **אסיפא**, על הדין הרביעי שאמר רבי מאיר, שכאשר הגת והיין הם של הגוי והישראל דר בחצר אחרת אסור אפילו כשהמפתח וחותם בידו —

קשה, מה חידשו חכמים ואסרו? הלא **תנא קמא נמי, מיסר קא אסר?** [ואין לומר שבאו לחדש היתר ביושב ומשמר, דפשיטא, דלכל הדעות ולכל האופנים — מותר כאשר מעמיד שמירה].

ואלא, אם תאמר, שחכמים באים לחלוק **ארישא דסיפא**, על הדין השלישי, כשהיין והגת הם של גוי, וישראל דר באותה חצר, שרבי מאיר התיר בתנאי שמפתח וחותם ביד ישראל. ועל היתר זה באים חכמים לחלוק, ולאסור —

לא משמע כן, **והא קאמר ליה רבי יוחנן לתנא: תני! אף על פי שאין מפתח וחותם בידו, משמע, שבאופן זה פשוט לו לרבי**

שינתה את נוסח הברייתא. אבל הריטב"א מפרש: מה שאמרה הברייתא "הבא לקיצין", מתפרש, שאינו בא בשעה ידועה, אלא לקיצין הרבה שאינם קבועים.

לעשות כן, שמא במשך הזמן יעמוד ישראל על האשפה והדקל ויראהו טורח.

168. מדברי הרי"ף משמע שהגמרא בתירוץ

ושעה.

שנינו במשנתנו: **רבי שמעון בן אלעזר אומר: רשות עובדי כוכבים אחת היא.**

משנתנו עוסקת באופן שגם הבית וגם היין שייכים לגוי אחד. ועליו חייבה המשנה שמירה מעולה, כיון שהוא מרגיש את עצמו לבעל היין, יש לחשוש שינסך.

עתה דנה הגמרא, באופן שהישראל עשה את היין בענביו של גוי אחד, והפקיד את היין בביתו של גוי אחר. והנה, על הגוי שהפקידו אצלו אין כל כך חשש שינסך, הואיל ואינו בעל היין, ומפחד ליכנס שם למקום היין, מפני שאם יתפסוהו שם ייראה כגנב⁽¹⁶⁹⁾.

אלא, נשאר חשש שמא הגוי בעל הבית ירשה לבעל היין ליכנס ולנסך, בכוונה של "גומלין", כלומר, שבפעם הבאה, אם יקנו ממנו את היין ויפקידו אותו בביתו של גוי השני, ירשהו לנסך כשם שהוא מרשה לו, ו"יגמול" עמו טובה עבור טובה.

והגמרא מבארת דעתו של רבי שמעון בן אלעזר, ובמה חולק על התנא קמא.

איבעיא להו, הסתפקו בני הישיבה: רבי שמעון בן אלעזר, האם חולק הוא להקל על דברי תנא קמא, או להחמיר. וכמו שיבואר.

ופשטינן: **רב יהודה אמר בשם זעירי: להקל.**

ואילו **רב נחמן אמר בשם זעירי: להחמיר.**

ומבארין: **רב יהודה אמר זעירי להקל. והכי קאמר תנא קמא, רבי שמעון בן אלעזר הבין**

את דברי התנא קמא שהוא סובר בעיר שכולה גוים אסור להניחו בבית הגוי שהוא בעל הגת, ועוד סובר התנא קמא **כשם שברשותו של גוי זה אסור, כך ברשות עובד כוכבים אחר, נמי אסור, וחיישינן לגומלין, כמבואר.**

ועל דברים אלו של התנא קמא חולק רבי שמעון בן אלעזר, ואומר: וכי רשות עובד כוכבים אחת היא?! אלא, הואיל והיין אינו בבית בעליו, לא ירשהו בעל הבית לנסך, כי מפחד לעשות כן, ולא חששו חכמים ל"גומלין".

הילכך: **רבי שמעון בן אלעזר אומר: במה דברים אמורים? בעיר שכולה גוים אסור להניח היין אצל הגוי, ברשותו, אם מניחם ברשות בעל היין. אבל, כאשר הניחם ברשות עובד כוכבים אחר, שאינו בעל היין מותר, ולא חיישינן לגומלין.**

רב נחמן אמר זעירי: להחמיר. והכי קאמר תנא קמא: במה דברים אמורים? ברשותו, אבל ברשות עובד כוכבים אחר — מותר, ולא חיישינן לגומלין.

ועל דברים אלו חולק רבי שמעון בן אלעזר, ואומר: **כל רשות עובדי כוכבים אחת היא, ואסור, כי חיישינן לגומלין.**

תניא, שנינו ברייתא, כוותיה, כדברי רב נחמן אמר זעירי — להחמיר:

אמר רבי שמעון בן אלעזר: כל רשות עובדי כוכבים אחת היא, מפני הרמאין, הגומלין זה לזה.

169. על שיטת רש"י, שהמפתח והחותם אינו ביד הישראל, מקשה רבינו תם, כנ"ל, למה לא

ובברייתא זו נאמר מפורש "מפני הרמאין".

והגמרא מביאה עובדא, שהפקידו יין של גוים בביתו של "אריס", והוא היה אריסו של הגוי בעל היין. והגמרא דנה אם יש חילוק בין אריס לסתם גוי.

דבי, אנשיו של גוי אחד ששמו **פרזק**, והוא היה **רופילא**, משנה למלך בבל בימי האמוראים, וישראל עשה אצלם יין בכשרות, והם **אותיבו המרא גבי אריסייהו**, הפקידו את היין אצל אריסיהם, גוי כמותם.

שאלה זו על היין הובאה לישיבתו של רבא.

סבור רבנן קמיה דרבא למימר, סבור החכמים שישבו לפני רבא, לומר **כי חיישינן לגומלין**, במה חששו חכמים לאסור מטעם "גומלין", **הני מילי**, דברים אלו אמורים, **היכא דקא מותיב האי גבי האי**, בסתם גוים שהאחד מפקיד אצל השני, ובפעם הבאה מפקיד השני אצל הראשון. **אבל הכא**, במקרה דידן, **כיון דאריסיה לאו דרכיה לאותוביה**, אין דרכו של האריס לחזור ולהפקיד אצל **בי פרזק רופילא**, על כן, **לגומלין לא חיישינן**, והיין מותר בשתייה.

אמר להו רבא לחכמי ישיבתו: אדרבה!

אפילו למאן דאמר: לא חיישינן לגומלין, **הני מילי**, דברים אלו אמורים, **היכא דלא מירתת מיניה**, שאין גוי אחד מפחד מהשני, ואם בעל היין יגע, ולא ימצא חן בעיניו, יתכן שבעל הבית ילשין ויעיד עליו. **אבל הכא**, **כיון דמירתת מיניה**, האריס מפחד מן אדונו, לא ילשין עליו. ויותר מכך, אף אם פרזק רופילא יגע **מחפי עליה זכותא**, יחפה עליו לזכותו, ויעיד עליו שלא נגע.

לכן סובר רבא שבאופן זה — אסור לכל הדעות.

והגמרא מביאה עוד עובדא בנדון זה (170).

ההוא כרבא, בעיר גדולה אחת, **דהוה יתיב בה חמרא דישראל**, שהפקידו שם יין של ישראל. **אשתכח**, נמצא שם **עובד כוכבים**, **דהוה קאי ביני דני**, העומד בין החביות.

אמר רבא: אם הוא גוי חלש, כלומר: אינו בעל שררה, ומפחד משופטי העיר, **ואם ימצאוהו נוגע נתפס עליו כגנב**, ויחייבוהו לשלם — **חמרא שרי**, מותר היין אפילו בשתייה, כי אפשר לסמוך על אימתו משופטי העיר. **ואי לא**, אם אינו מפחד מהשופטים — **אסור היין**, אפילו בהנאה.

הדרן עלך פרק רבי ישמעאל

כיון שאינו בעל היין, כנ"ל. וכן מתורצת קושיא השניה, שאכן לא מדובר שכתב לו "התקבלתי".

170. **התוס'** מפרשים, שהיין היה מונח בתוך הרחוב, והיה שם גם יין של גוים [ויתכן שהיתה כן גירסתם. עיין בריטב"א] לכן על עצם ביאתו למקום זה לא נתפס כגנב, אלא על הנגיעה.

נחשוש שהנפקד ינסך את היין? וכי הוא מפחד מבעל היין?! וכי בעל היין יקפיד עליו אם ינסך?! ועוד קשה, הרי לשיטת רש"י כתב לו הגוי "התקבלתי", וסילק עצמו לגמרי מן היין, במה יש פחות חשש אם הופקד בבית גוי אחר, הלא בכל מקרה הגוי בעל היין הסתלק לו מן היין. אבל לשיטת רבינו תם ניחא, כיון שהמפתח והחותם ביד ישראל, אין לחשוש שיטרח ויזיף,

פרק השוכר את הפועל

פתיחה (ע"פ המאירי):

מתניתין

הפרק שלפנינו משלים את פרטי איסורי יין נסך שנתבארו לעיל. ומתוך כך, התבארו בו גם קצת מדיני שאר איסורים.

ובדרך זו, יתחלקו עניני הפרק לששה חלקים:

הראשון: איסור הנאת יין נסך, ושכרו, ודמיו. השני: דין תערובת יין נסך, וסתם יינם.

השלישי: השלמת דיני נכרי שהתיחד אצל היין, אם ברשות ישראל אם בדרך אחרת.

הרביעי: דיני תערובת שאר איסורי הנאה.

החמישי: כיצד להכשיר כלי גת, שיש חשש שמעורב בהם יין נסך.

הששי: כיצד להכשיר כלים של גויים, שהשתמשו בהם לבישול, אכילה או שתיה, ובלוץ בהם טעם איסור.

כבר התבאר לעיל (נד' ב'), שעבודה זרה א-ב תופסת דמיה. כלומר, לא זו בלבד שהיא עצמה אסורה בהנאה, אלא אף אם מכרה, וקיבל עבורה כסף, הכסף נאסר בהנאה. למדנו זאת, מהאמור בתורה בענין עבודה זרה (דברים ז' כו') "והיית חרם כמחר", ודרשינן, "כל שאתה מהיה ממנו, הרי הוא כמוהו".

דין זה שייך גם ביין נסך, כיון שהתנסך לעבודת כוכבים, דינו כעבודת כוכבים, ואוסר את דמיו. (1)

במשנתנו יבואר, שהחמירו חכמים חומרא נוספת ביין נסך, שלא זו בלבד שתופס את דמיו, אלא אף השכר שמשתכרים מעבודה ביין נסך, אסור בהנאה.

גוי, **השוכר את הפועל היהודי**, (2) לעשות עמו מלאכה **ביין נסך**, (3) כגון להריקו מכלי

אך מכל מקום חליפיו אסורים מדרבנן כמו עבודה זרה עצמה. ולפי זה, איסור שכרו הוא תרי דרבנן. א. גזרו שכרו אטו דמיו, ב. גזרו דמיו אטו דמי עבודה זרה.

2. אבל ישראל השוכר פועל יהודי כדי לעשות עמו מלאכה ביין נסך, כגון כדי לאבדו ולבערו מהעולם, שכרו מותר. (גמ' לקמן סג' ב', ועיין חתם סופר).

3. בפשטות, המשנה עוסקת ביין נסך ממש, כגון ששכשך בו הגוי את ידו לשם עבודה זרה.

1. הלחם משנה (הלכות מאכלות אסורות ריש פרק יא') כתב, שבעבודה זרה עצמה ישנם שני לאוים, הא' : "לא ידבק בידך מאומה מן החרם". והשני: "לא תביא תועבה אל ביתך". אך בתקורות עבודה זרה ויין שנתנסך לעבודה זרה, אין בהם משום "לא תביא תועבה אל ביתך".

ולפי זה, כתב החתם סופר, יין נסך אינו תופס את דמיו מן התורה. כיון שתפיסת דמים נלמדת מ"לא תביא תועבה אל ביתך והיית חרם כמוהו", ופסוק זה לא נאמר בתקורות עבודה זרה.